

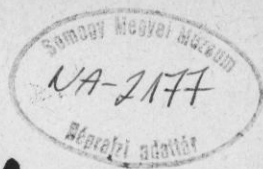

GYŰJTŐ: TENGERDI GYÖZÖ	
GYŰJTÉS IDEJE:	
TART.: BÚZSÁK KÖZSÉG A BALATON	
LACYBERKEVESEN, BÚZSÁK	
KÖZSÉG TÖRTÉNETE	
11 lap	
FÖLDRAJZI MUTATÓ: BÚZSÁK	
SZAKMUTATÓ: XXXIII. A.	
LELTÁRBEÍRÁS:	

--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2177

Buzsák közsej

története (röviden)

Tengerdi György

Balatonkeresztúr

Dózsa Gy. 2

8468

I.

Buzsák község a Balaton Nagyberkében

A Balaton Nagyberke, mint földrajzi tájegység könnyen behatárolható, a tó Dél-Nyugati része. Boglár és Keresztúr között 23 km hosszú és déli ágaival Somogyvár és Nikla alá nyúlva szélessége mintegy 18 kilométer. A múlt század végéig fel lehetett lelni az előregedett tó minden jellemzőjét.

Összefüggő madasok, sásosok, füzesek, kisebb-nagyobb vizek - tele hallal és madarakkal. A lápos, tőzeges talaj még nyáron is nehezen volt járható. Legtöbbször csak halászladikokkal lehetett közlekedni a kiemelkedő szigetek között. A Nagyberkek lecsapolása után is nehézkes volt a közlekedés, mivel az utak körben elkerülték a belső községeket /Buzsák, Táska, Somogyszentpál/.

Buzsák múltjára vonatkozólag Csánki Dezső: Somogy Vármegye /Magyarország vármegyéi és városai című Monográfia sorozat, Bp./ c. munkájában a következő rövid összefoglalót adja:

A mai Buzsák helyén a középkorban Akts és Magyar falvak feküdtek.

Ez a terület eredetileg Somogyvár tartozéka volt, a XIII. században azonban egy része a Bő - nemzetségbeli Izsép fia, János 1268-ban az itteni birtokokat jó szolgálatainak jutalmául kapta adományul IV. Béla Királytól. János azonban nem érvényesíthette jogait, hanem a kapott birtokrészt visszaadta a várjobbágyoknak, de 1279-ben IV. Lászlótól új adománylevelet eszközölt ki az egész Magyar helyiségre.

Dr. Békefi Remignek 1907-ben megjelent: "Balaton környékének egyházai és várai a középkorban" c. könyvének 92. oldalán a következők állnak:

Buzsák /de Pusac, Lengyel-tótitól D-Ny-ra/ papja Miklós, aki 1333-ban még garast és tizenhat kis dénárt fizetett pápai tized fejében.

Jegyzet: Mon. Epise. Vespri. II.68.

Kéka /ma puszta Buzsák mellett/ papja István, aki 1333. és 1334-ben húsz-húsz kis dénárt fizet pápai tized fejében.

Jegyzet: Mon. Epise. Vesp. II.70.

1403-ban Zsigmond király Ladislaus de Gordovának, Dalmácia, horvát és szlavon országok bánjának ajándékozta Magare-t /Fejér, Cod.Dipl. X.4.201/

A dalmát-horvát-szlavon bán ideje alatt nagyobb betelepítések lehettek, mivel az őslakós magyarokat a tatárok, a betegségek, szinte teljesen kipusztították. Az ezt követő törökdúlás után újabb telepésekre volt szükség.

Szentbalázi Sebe György plébános /1824-1850. volt plébános/ Buzsák régi történetére vonatkozólag a következőket jegyezte fel.

"Buzsák község a Balaton mocsarai által három oldalról körülzárt beszögelésben fekszik és valószínűleg ettől a beszögeléstől, melyet az új telepesek délszláv anyanyelvén Buzsák-nak neveztek, kapta természetesen fekvésének megfelelően a nevet.

Régi, újabban azonban már lassan feledésbe menő hagyomány szerint a tatárok bejövetele előtt itt népes községek virágoztak. u.m. Ats, Magyarai és Kölked.

Nevezett községekben templomok létezését hagyomány szerint tanúsítják a romok, melyeket a községtől Kelet felől határos Tatár-Váron és Mohácson tartozkodó tatárok dúlták fel.

Hogy Buzsák területén egykor léteztek Kéka és Selistya községek, melyeknek romjai még láthatók, későbbi keletkezésűek voltak, mutatja szláv nevük és ebből helyesen arra lehet következtetni, hogy az előbb említett Ats - Magyarai és Kölked lakói magyarok voltak. Miután azonban ezeket a tatárok kiirtották, helyükbe szlávajkú telepesek jöttek, ezek alapították Kéka és Selistya községeket, melyeket viszont később a "Nagy-Laki" várban székelő törökök pusztították el.

A kereszténység ellenségeinek Magyarországról való kiűzetése után a települések gyorsan megerősödtek."

Több irányból újabb telepések érkeztek.

Akts /Akch, Ats/ és Magyarai /Magyare, Magyarej, Magorey, Magore, Megyere, Magere, Magerre, Magyary/ községek helyett 1498-tól a Gordován birtok megszűnésével Buzsák/Budsák, Buzak/ községnév a használatos. 1536.-évben Akch, /15.1./ Táska és Kelked vidékén említik utoljára.

Sokáig szerepel a község Lak-Vár /Üreglak/ tartozékként.

1607-ben Lengyel János szigligeti kapitány erőszakkal birtokba veszi Buzsákot.

1678-ban egyezségileg befejezett per alapján a buzsáki jobbágyságot ketté osztották. Ez a felosztás szolgált alapul az újabb időben is használatos Jankovics - Buzsák /Kelet-Buzsák és Lengyel-Buzsák, Ny-Buzsák/ elnevezésnek. Középen a patak volt a választó.

Kaposvári megyei Levéltár "Conscriptio Comitatus Cimegieus is" adatai 1720 táján 64 család lakta Buzsákot.

A magán kisgazdaságok területe:	1209 kis magyar hold	szántó
	55 1/2 - " -	legelő
	95,5 - " -	szőlő és töltés

A családok magyrészének nevei: Pákonyi, Kovács, Dömiz, Mutsa, Molnár, Amrózi, Várdai, Debinyi, Halász, Blathi, Balog, Balogsánta, Bene, Radányi, Botharác, Czár, Babodi, Menkő, Sándor, Ambrosits, Gyenes, Kinyár, Karika, Debey, Csávics, Kopány, Kard és Tuskó". A mai napig fellelhetők e nevek kialakult változatai: Pl. Ambrusics, Debity, Skrinnyár, Dumity, Tomity, Gadányi, Miseta, Gyenis, Blazics.

Buzsáknak 1726-tól van plébánosa. Az első plébános Brozovics István dalmát származású katolikus pap volt.

Somogy megyei Levéltár: Budsák

"Látogatás történt 1744. március 4-én "Domestica Visitatio universarum Cottus Sumegh. parochiarum."

A falutól délre 1 órányira van a kőből épület zsindegyházzal fedett templom a Dold. Szűz mennybevitelének tiszteletére, ide kijön a nép Nagyboldogasszonykor /búcsú/ misére. Körülötte temetkeznek.

Van a faluban zsindelemmel fedett csinos fatemplom, kistoronnyal, melyben 2 harang van. Szent Róza tiszteletére. Sekrestyéje van. Festve van.

Iskolamestere nincs, tanítás nincs.

Filiák: Lak és Táská

Gyónóköteles van Buzsákon 547, pár van 165

A lakók "Illyrici - Croati", néhány magyar Mind katolikus"

Tehát ez azt jelenti, hogy XVI., XVII. és XVIII. században a község lakosságának nagyrésze szláv nyelvet beszélt. Nem is értettek magyarul.

Papjaik: Kraly, Brazovics, Kozarics, Bekovits és Henits plébánosok a nép nyelvét beszélték.

1748-tól vezetik a plébánián az anyakönyvet, Latin nyelven. II. 1. kv. 151. "1831-ik esztendőbeli Holtak Anyakönyve a buzsáki plébánia ugyanazon nevű Helységének. Melynek beírásai hogy Ennek utána Magyarul legyenek, parancsoltatott"

1782-ben új temető létesült.

A fatemplom helyett az új templomot 1791-ben szentelték fel.

1797. november 10-én új plébániai lakás épült.

1825-ben új iskola épült /1895-ben és 1975-ben tovább épült/.

1824-től Szentbalázi Sebe György plébános fő célja volt, hogy a szláv nyelvű lakosságot elmagyarosítse.

Dicsérőleg írták róla "Kiküszöbölte úgy az istentiszteletből, mint az iskolából a szláv nyelvet és nagy fáradsággal elérte, hogy 7 év után alig akadt egy-két lakos, aki a magyar nyelvet ne értette volna."

Ez idők után is jöttek telepések a községbe, mert 1831-ben és 1855-ben pusztított a kolerajárvány. 1855. júl. 20-tól, szeptember 11-ig 332 fő halt meg, ebből kolera betegség volt az okozója 207 főnek. II.1.sz. Halotti Anyakönyv.

1897. december 8-án a Buzsáki templomban a B. Sz. Mária tiszteletére Lurdesi Mária szobor állíttatott.

A Kaposvári megyei Levéltárban levő községi Közigazgatási Tájé-
koztató c. lap adatai 1925. november 15-én Buzsákról.

A község területének nagysága 10.089 kat.hold.

Lakosainak száma: 2452 katolikus

18 görögkat.

2 református

Nemzetisége: magyar

Négytanerős iskola, 3 tanteremmel, egyházi r.k. irányítással

Orvos nincs. 4 korcsma.

Az 500 éves község lakóinak száma 1998. január 1-én 1.678 fő,
605 házban laknak.

Ma már mindenki magyarul beszél. Általában katolikusok.

Polgármesteri hivatal működik.

A község polgármestere: Knézics István

Jegyzője: Varga Lászlóné

Képviselők: Pintér Jánosné, Máté Ferencné, Bodrogi Sándor, Goóz Mihály,
Mezriczky Ferenc, Dr. Szücs Tibor, Dr. Szücs Gábor, Makranczi István,
Tapolczai József.

Óvoda 53 gyerekkel, 6 óvónővel működik.

Vezető óvónő: Pintér Jánosné

Iskola 8 osztályos, 10 tanulócsoportot 15 pedagógus tanítja.

Igazgató: Gócz Mihály

1995-től működik Zeneiskola. Jelenleg 18 gyermek tanul különböző hang-
szereken zenét.

Öregek napközije: létszám: 25 fő, vezető: Buzsáki Istvánné

1997-ben felépült az új faluház.

Orvosa: Dr. Szücs Tibor

Állatorvosa: Dr. Szücs Gábor

Posta működik: Telefonok száma:

Boltok száma: 5

Vendéglők száma: 11

Tsz létszám: , hektár: , elnök: Lakos István

Vállalkozók száma: 32

Hozzá tartozik: Csisztapuszta fürdőhely 140 lakossal, 250 üdültulajdonos. kiépítés a részletes rendezési terv alapján megkezdődött.

Kisvasút: Csisztapusztát Balatonfenyvesseel köti össze.

Buzsák község állomása megszűnt, helyette a közeli Tatárvár község nevét kapta.

Buzsák községbe új betelepülők 1992-től 86 házat vettek meg, amit nyári üdülésre használnak. 82 német, 3 osztrák és 1 holland.

Összeállította:

Tengerdi Győző

II.

Buzsák község lerövidített történetéből kitűnik, hogy az eredeti középkori magyarság nagyrésze kipusztult. A Bevándorolt szláv telepesek 150 év alatt elmagyarosodtak, így a község naprajzának meghatározása nagyon nehéz. Ezért a népi kultúra jelenségei legjobban a közös történelmi sorstárs községekkel Táskával és Somogy-szentpállal mutat közelséget, rokoni viszonyt.

A középkori magyar népművészet hagyományai nehezen lelhetők fel. Szorosan ötvöződtek a magyar és szláv szokások. Leginkább a ragadványnevek emlékeztetnek másnyelvűsége.

Miseta: Filák, Mutó, Kokas, Spacc, Trósó, Purusa, Pszi, Spira,
Ruskár, Pajác, Pungrác.

Iváncsics: Mikina, Csonka, Bazár, Turós, Guluta.

Dumity : Kokas, Fingos, Kanász, Ceca, Dénes.

Kovács : Trotykos, Gréczi, Durdi, Berecz.

Tomity: Grega, Dedás, Jánkesz, Facsari, Sovány, Fénkesz, Trambusz,
Adis.

Kara: Jaza, Jáncsek, Sajtos, Dzsama, Szlámnyák, Sisola.

Lott: Vizes, Langás.

Tapolcai: Kopasz.

Mezrezky: Pistis, Márcsó, Dipla, Bukovics.

Ottucsák: Kakec, Kontra.

Perusza: Pavicskó, Nyera.

Horváth: Gilga.

Szávity: Kenyeres

Pasztusics: Böske, Cukor, Miskány, Babás, Nyerás, Faka, Bogyai,
Tenti, Jenige, Maki.

Androsics: Csáncsek, Szabó.

Knézics: Pivó, Lukács, Csekszi.

Bodai: Szésó.

Szalai: Svájcer

Tanasics: Csucsus

Bodrogi:/Boszkovics/: Becer,

Joó: Galvic, Pisóka, Doktor, Bubos.

Pozsonyi /Pasztusics/: Maki.

Bogdán: Piki, Bunci, Erszény, Szuszi, Dénes.

Blazics: Jóka.

Tóth: Teligás, Hupáncki, Csilinder, Száli, Hiba, Pusán, Bigó, Cikola
Palkó, Korda, Herák, Krajcár, Simon, Kálminc, Fizéz, Jelen,
Drótos, Kléstyó, Uraság, Freskány, Cirus.

Ambrusics: Pucinka, Bagó, Begezi, Pistis, Klipec, Zsandár.

Hosszu: Adeszár, Bebles, Ujpógár.

Habulin: Sarkos

Boszkovics: Firéz, Suskó, Biri, Beszti, Buzsandó, Sinánc.

Bebics: Vasas

Lukics: Lázár

Ilisics: Matók

Gelencsér: Göl

Skriányár: Bilingás, Snadi, Barnás, Pátesó, Birkány, Dóci.

Buzsáki: Fiodi, Trenga.

Kondor: Csitlek, Spinga.

Proity: Pácó, Jabi, Karika, Marcsics, Talala, Löncse, Sántek,
Hajos, Sari, Csicskó.

Molnár: Suskec, Korcsola, Uraság, Dódica, Iváncsics, Suplek.

Jancsekity: Matyuka, Nuci, Bubos, Bedi.

Niklai: Zsubri

Novák: Jóca, Csicski, Hanya.

Varga: Kászera, Tráda, Önkéntes, Jáksó, Gáspár, Bakter, Brájer.

Várdai: Grésli.

Jónás: Tyáló.

Takács: Puska, Medve, Ruskár, Csiriz.

Miseta: Pajác, Kokas, Spira, Spacc, Tróso, Savanyó, Mutó, Zéc,
Pungrác, Purusá, Cokollér, Kerces, Piszi, Pili, Filák,
Lucó.

Androkity: Dzsama, Zsunyák.

Balog: Futorás, Dipla, Máté, Sisó.

Debity: Jabec, Bébity.

Gyuricza: Pajácskó, Mikécs, András, Talpas, Tamáskó.

Gyanis: Kriczi.

Kanizsai: Gádzsó.
Szalai: Svájcer.
Kiss: Piros
Nagy: Kem
Dörnyei: Bureli.
Simon: Macás,
Tornai: Petkes
Horváth: Gyureticza, Gárgyán.
Burucz: Kolenta, Dzsánga, Zió, Vörös.
Kovácsics: Ódor.
Gadányi: Gráblás, Biztos.
Ivanics: Gilga

Ugyanezt mutatják a község kisebb részeinek és külső területeinek ma is használatos elnevezései: pld: Ceria, Rakatica, Kuria, Vosnya, Mikinca, Radanavica, Szelistya /e településnek már csak téglamaradványai vannak/, Szpóra, Cinerás malom, Páloz denca, Lizella, Sugovica, Misinica, Glozsity, Kalinya, Bresztity, Matuszinica.

Én még találtam 1959-ben szlávul jól beszélőket, a telepések egyeneságu leszármazottait, akik nehezen beszéltek a magyart és nem irták egyik nyelvet sem. Sikerült felvennem énekeket magnetofonszalagra Ambrusics Jánosnétól /1898./ amit Együd Árpádnak adtam 1960-ban. Az Együd hagyatékából nem kaptam vissza a 2 szalagot, így e könyvben csak a saját akkori jegyzeteimre voltam hagyatkozva. Mivel a szöveget nem értettem, ezért ebben a kiadványban nem tudom közre adni.

A sok történelmi viszontagságot megért község, népművészeti kultúrája igen gazdag. Himzésük, faragásuk, táncaik, és szép éneklésük országosan is elismertek.

Szerencsés volt a község atéren, hogy Jankovics öreglaki gróf és családja szerette a népi himzést. A gróf lányai "a conteszek" varratták a hosszú télu hónapokban a kézmunkjákat. Hintóról dobálták le a kötényekbe a pamutokat és a vásznat.

Egy hónap mulva jöttek, fizettek és összeszedték a kivarrt, himzett ruhákat. Rátétést, boszorkányost, és vézást a község minden asszonya a mai napig szépen varrja.

Sokáig himeztek a Siófoki Háziipari Szövetkezethez.

A második ágazat a fafaragás, amiben a buzsáki fafaragók évtizedek óta művészt alkotnak Faragnak még ma is fát, csontot, kobakot és magokat. Domboru és homoru faragásuk, spanyolozásuk, szobor és használati tárgyak faragásán megtalálhatók figurális és virágos minták. A legkiemelkedőbb képviselői voltak: Boszkovics János /Beszti/, Kara Lajos /Jancsek/, Varga György /Jágsó/, Jancsekity Ferenc /Matyuka/, Jancsekity János /Matyuka/, Pék László, Gyánis László /Krici/, Iváncsics László /MIkina/, Iváncsics Lászlóné /Bubos/, Márton János /Juhász/, Tomity János /Adis/, Tapolczai Sándor, Máté Ferenc, Fehér József, Buzsáki István /Trenga/.

Buzsákon értettek a tojás és tányér festéséhez /pingáláshoz/.

Ujabban Werseghy Ferenc révén fazekas is van a községnek.

Buzsákon régóta működik paraszt-banda, népi zenekar. Ők muzsikáltak a bálokon és lakodalmakban.

Alaphangszereken kívül rézfuvósokon is játszottak mert kísérni kellett a templomb a násznépet.

Zenekar tagjai voltak:

A községben 2-3 napos a bucsu. Régebben a kocsmában már délután behívták a lányokat tutyiban és "mesztéláb", valahová menő szoknyában egy-egy táncra. Este a láynos szépen felöltözve mentek a bálba, kísérelővel. Tízóránál tovább nem tartott a bál.

Kedvenc táncuk volt a kopogós, libegős, párostáncok, a párnás, üveges és kanász fiutánc. A párostáncok zenéje véleményem szerint müzenejellegü.

Az iskolában kicsik és nagyok csoportja működött, és ma is nagy sikerrel működik. Vezetőik voltak: Németh Gézáné, Knezics Istvánné, Buzsáki Istvánné, Gelencsérné Proity Mária, Goóz Mihályné.

Az 1948-ban laakultfelnöött táncscsoport sok sikert ért el.

Alapítója: Frais Olga tanitónő volt. További vezetői voltak:

Knézics István, Polgárdi Erika, Németh Géza, Ureczki Csaba, Németh Márta, Buzsáki Istvánné és jelenleg Dr. Szücs Gáborné .

A községben évek óta kiválóan működik a Hagyományőrző "Népi Együttes". Óriási sikereket érnek el évtizedek óta a különböző szokások felgyűjtésében, feldolgozásában és bemutatásában. Külön fejezetben szerepel az eddig bemutatott műsorok:

Vezetői voltak: Németh Márta, Buzsáki Istvánné.

A községben két népdalkör működik. A "Népi Együttes" részeként működő csoport hagyományőrző kategóriában minden országosan elérhető versenyt már megnyert.

Vezetői voltak: Németh Géza, Urecki Csaba, Németh Márta és Buzsáki Istvánné.

Örömmel üdvözölhető, hogy 1993-ban megalakult a Nyugdíjasok Buzsáki Egyesületének Népdalköre. Rövid idő alatt szép eredményekkel büszkélkedhetnek.

Vezetői: Tóth Pálné, Knézics Istvánné, és Bodrogi Sándorné.

